

מה מעורר שמחה?

מדוע חג הסוכות הוא החג הכי שמח?

האם זה קשור לחקלאות ולכלכלה,

או אולי דווקא לאתגרים שלנו?

ומתי אירע חג הסוכות השמח ביותר בהיסטוריה היהודית?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

חג הסוכות

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר info@jewishinsights.org
כדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

Published and Copyright 2023 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500
5784 - 2023

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יסוצקי
אדמיניסטרציה | מענדל גרינברג

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפסו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - בבלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב ניסן רופו
הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה: הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב זושא גרייזמאן
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוזגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

5.....א. רקע היסטורי.

בסיומן של שבעים שנות גלות בבל, עולים בני ישראל בראשות עזרא לירושלים והם חוגגים את חג הסוכות בשמחה גדולה מאד – 'כי לא עשו זאת מאז ימי יהושוע בן נון'. (מקור 1).

נשאלת השאלה: איך אפשר לומר שעד אז לא חגגו את חג הסוכות?! מבארים המפרשים שהכוונה היא, שכל אותן שנים לא עשו אותה בהידור, ועל כן רבתה השמחה (מקור 2).

שואל הרבי: מהו הטעם לכך שבימי דוד ושלמה לא חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה, ואילו דווקא בעליית עזרא, כשעדיין לא היתה גאולה שלימה, חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה?

7.....ב. משמעותם של החגים הגדולים.

בכללות ישנם שני חגים מרכזיים: חג הסוכות שסיומו בשמיני עצרת, וחג הפסח שסיומו בחג השבועות.

חג הפסח מסמל את עבודת הצדיקים. כי בפסח היה הגיור של בני ישראל, שלכן למדים משם דיני גירות (מקור 3), וגר שנתגייר נחשב כתינוק שזה עתה נולד (מקור 4), ולכן הוא במעמד ומצב של צדיק (מקור 5). ואילו חג הסוכות מסמל את עבודת בעלי התשובה. כי מבחינה היסטורית הוא בא לאחר חטא העגל והתשובה עליו, ובכל שנה הוא בא לאחר עבודת התשובה בעשרת ימי תשובה.

זהו הטעם שדווקא בחג הסוכות מצינו שבני ישראל נחלקים לארבעה סוגים, כפי שהמדרש מסביר את משמעות מצוות נטילת ד' מינים (מקור 6). כי בחג הפסח נמצאים בני ישראל במצב של קטן שנולד, וכיון שכל אחד אוחד בהתחלת העבודה כולם שווים. אך בחג הסוכות, לאחר שעברו את חטא העגל ועשו תשובה, הרי בבעלי תשובה ישנם חילוקי דרגות, ובהתאם לכך יש סוגים שונים בבני ישראל.

הרבי מדגיש שארבעת סוגי האנשים עשו תשובה אמיתית וקיבלו מחילה מהקב"ה, אלא שהם עדיין ברמות שונות לפי גודל העוון והתשובה. הרבי מצטט את הזוהר והמדרש, ולומד משם שכל הסוגים מתקבלים בברכה אצל הקב"ה (מקור 7).

10.....ג. חג של שמחה.

מובא בילקוט, שבפסח לא כתובה בתנ"ך אפילו שמחה אחת, בחג השבועות כתובה שמחה אחת, ואילו בחג הסוכות – כתובות שלש שמחות. (הפירוש הפשוט לכך שחג הסוכות שמח יותר הוא תוצאה מהמצב הכלכלי של העם. כי אז, הקציר כבר התייבש כראוי והוכנס למחסן, ולכן עם ישראל שמח ביותר). (מקור 8).

על פי מה שלמדנו קודם, מובן בעומק יותר מדוע חג הסוכות הוא יותר שמח. כי מצד עבודת התשובה – השמחה גדולה ביותר. 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' – הקב"ה מברך את כולם בשלום, אך קודם הוא מברך את זה שהיה רחוק והתקרבו. כי כשהרחוק מתקרב, הוא גורם לשמחה מיוחדת.

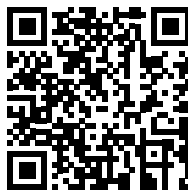
זהו גם הביאור על גודל השמחה של חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה. בכניסה לארץ בימי יהושע בן נון היו בני ישראל במדרגה של צדיקים, וכך הם חגגו את חג הסוכות. עליית עזרא, היתה לאחר חורבן בית ראשון שחרב מפני עברות חמורות ביותר, ולאחר מכן חזרו בתשובה והמשיכו מחדש את השכינה, ולכן היתה שמחה גדולה מאוד שלא בערך.

התנ"ך מספר על חגיגת חג הסוכות ההיסטורית בתקופת 'עליית עזרא', ואומר שהיא היתה שמחה במיוחד, כי לא עשו כן מאז ימות יהושע. היתכן? האם בתקופת דוד ושלמה לא חגגו את חג הסוכות?

השיעור לחג הסוכות

משיחת שמחת בית השואבה ה'תשכ"ד
הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם כרך ל"ח עמ' 79

[לשמיעת השיחה:](#)

2:20 ואילך

א. רקע היסטורי

היה זה בסיומן של שבעים שנות גלות בכל לאחר חורבן הבית הראשון. כורש הראשון – מלך פרס, הוציא קול קורא לעם ישראל לשוב ולחונן את אדמת יהודה וירושלים ולהניח את היסודות לבניין בית המקדש השני. כארבעים ושניים אלף איש מיהודי הגולה בהנהגת עזרא הסופר נענו לקריאתו ועלו לירושלים.

במשך מספר שנים בנו העולים את בית המקדש, אך התקשו לבנות את חומת העיר המגינה על בית המקדש. רק לאחר מאבקים רבים עם העמים סביבות ירושלים, מצליח נחמיה – ממנהיגי העם – להביא את בנין החומה לסיימה. הצלחת בניית החומה מסמלת את חיזוק ההתיישבות היהודית ומחסלת את התנגדות עמי הסביבה – כשכל זה קורה סמוך לראש השנה. היתה זו הזדמנות טובה להודות לה' ולציין את היום הקדוש בכינוסם של כל יהודי ירושלים בבית המקדש, ובראשם עזרא הסופר, שנעמד לדרוש בפני העם מעניני היום.

מקור 1 ספר נחמיה, פרק ז', פסוקים ו', ט"ו, ע"ב – פרק ח', פסוק א', י"ג-י"ז

אֵלֶּה בְּנֵי הַמְּדִינָה הָעֹלִים מִשְׁבֵּי הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, וַיָּשׁוּבוּ לִירוּשָׁלַם וְלִיהוּדָה אִישׁ לְעִירוֹ. כָּל הַקְּהָל כָּאֶחָד אָרְבַּע רְבּוּא, אֲלֵפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים.

לתלמיד
עמ' 3

וַיִּגַע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם. וַיֹּאסְפוּ כָל הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם, וַיֹּאמְרוּ לְעֹזְרָא הַסֹּפֵר לְהִבְיָא אֶת סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת יִשְׂרָאֵל.

וּבַיּוֹם הַשְּׁנַיִם נֶאֱסְפוּ רֵאשֵׁי הָאָבוֹת לְכָל הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֶל עֹזְרָא הַסֹּפֵר, וְלִהְשָׁכִיל אֶל דְּבַרֵי הַתּוֹרָה. וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה, אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת בְּחָג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. וְאֲשֶׁר יִשְׁמִיעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל עָרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלַם. ם לֵאמֹר: "צֵאוּ הָהָר וְהִבְיָאוּ עֲלֵי זֵית וְעֲלֵי עֵץ שִׁמֹן וְעֲלֵי הַדָּס וְעֲלֵי תְּמָרִים וְעֲלֵי עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכּוֹת כַּכְּתוּב".

ביום השני של ראש השנה, קורא עזרא בפני העם את פסוקי התורה המצווים על מצוות הישיבה בסוכה שתחול כשבועיים לאחר מכן.

וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ עַל גִּגּוֹ וּבְחִצְרֹתֵיהֶם, וּבְחִצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים, וּבְרְחוֹב שַׁעַר הַמַּיִם, וּבְרְחוֹב שַׁעַר אֶפְרָיִם. וַיַּעֲשׂוּ כָל הַקְּהָל הַשְּׁבִיעִים מִן הַשְּׁבִיעִים סֻכּוֹת, וַיִּשְׁבּוּ בְּסֻכּוֹת. כִּי לֹא עָשׂוּ מִימֵי יְשׁוּעָה בֶן נּוֹן כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַד הַיּוֹם הַהוּא, וַתְּהִי שִׁמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד.

אכן, באותה שנה, העם כולו ישב בסוכות וקיים את מצוות החג, וכתוצאה מכך, פרץ גל של שמחה בירושלים.

<< הרבי

מימות יהושע ועד עזרא לא חגגו סוכות!?

מסופר אודות חג הסוכות שעשו בני ישראל בשוכם מגלות בבל - שכאשר בא עזרא עם כל "העולים משבי הגולה"¹, "כל הקהל כאחד ארבע רבוא וגו"², אזי "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות, כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום והוא ותהי שמחה גדולה מאד".

לתלמיד
עמ' 3

1. נחמ' ז, ו.
2. שם, טו.

ולכאורה אינו מובן כלל - כקושיית הגמרא במסכת ערכין³: "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות, בא שלמה ולא עשו סוכות"⁴ - עד שבא עזרא?!"

הגגו – אך לא בכזו שמחה

ומבואר במפרשי תנ"ך, שהפירוש שלא עשו כן מימי יהושע בן נון עד היום ההוא הוא (לא בנוגע לכללות קיום המצוה חס ושלוש, אלא) שאז "עשו המצוה מן המובחר", ולכן "ותהי שמחה גדולה מאד", "על אשר קיימו המצוה בתקון רב"⁵.

מקור 2 מצודת דוד על ספר נחמיה פרק ח' פסוק י"ז

כי לא עשו. ר"ל עשו המצוה מן המבחר אשר לא עשו בן מימי יהושע בן נון. ותהי שמחה. על אשר קיימו המצוה בתקון רב.

מסביר ה"מצודת דוד", שאין הכוונה שלא חגגו את חג סוכות כלל מימי יהושע בן נון ועד ימי עזרא ונחמיה (תקופה של כאלף שנה), אלא שכל אותן שנים, לא עשו אותה בהידור ובהשתתפות פעילה של כל העם כבזמן סיפורינו, ועל כן רבתה השמחה על ההצלחה להביא את כל העם להדר במצוות חג הסוכות, וכפי שכמה מן המפרשים פירשו כעין זה.

<< הרבי

וצריך להבין: מהו הטעם שבימי דוד ושלמה לא חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה מאד, ודוקא כאשר עלה עזרא מן הגולה - שאז לא היתה גאולה שלימה, אלא "עדיין עבדי אחשורוש אנחנו"⁶ - חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה מאד?

בזמן יהושע היתה לעם ישראל עצמאות מלאה, ואילו בזמן העלייה מבבל הם היו תחת שליטת פרס. מדוע אפוא, שמחו בתקופה השנייה הרבה יותר מהראשונה?

5. מצו"ד עה"פ.
6. מגילה יד, א. וש"נ.

3. לב, ב (ובפרש"י).
4. כגירסת שיטה מקובצת על הגליון.

ב. משמעותם של החגים הגדולים

<< הרבי

שני חגים מרכזיים

פירוש והבנת העניין - בהקדם ביאור כללות ענינו של חג הסוכות:

לתלמיד
עמ' 5

בנוגע לשלש הרגלים, פסח, שבועות וסוכות - הרי מצינו במדרש⁷ שחג השבועות לגבי חג הפסח הוא כמו שמיני עצרת לגבי חג הסוכות, והיינו, שכללות הרגלים הם (לא שלש רגלים, אלא) שני רגלים: חג הסוכות (כולל גם שמיני עצרת, סיומם ותכליתם של שבעת ימי חג הסוכות), וחג הפסח, שסיומו ותכליתו בחג השבועות, כמו שכתוב⁸ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", כפי שמובא במדרש⁹: "באיזה זכות אוציאם ממצרים . . בזכות התורה".

פסח - חג של צדיקים

והנה, שני החגים האלו, חג הסוכות בחמשה-עשר בתשרי וחג הפסח בחמשה-עשר בניסן - אף שהם שוים, ועד שמצינו בהלכה בפועל שלמדים כמה ענינים מיום טוב אחד לחבירו¹⁰ - יש ביניהם חילוק עיקרי:

לתלמיד
עמ' 5

חג הפסח, "זמן חרותנו" - הוא ענין עבודת הצדיקים, שהרי בחג הפסח היתה הגירות של בני ישראל, כפי שמצינו במסכת יבמות¹¹ שלמדים כמה דיני גירות (מילה וטבילה כו') מהנהגת אבותינו במצרים, והרי "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"¹², שזהו מעמד ומצב של צדיק, שאין עליו כתמים חס ושלום, והולך לבטח דרכו בהנהגת "תעבדון את האלקים גו".

מקור 3 תלמוד בבלי, מסכת יבמות דף מ"ו עמוד א'

תנו רבנן: גר שְׁמֵל וְלֹא טָבֵל, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָרִי זֶה גֵר, שֶׁפֶן מְצִינּוּ בְּאֲבוֹתֵינוּ שְׁמֵלוֹ וְלֹא טָבְלוּ.

לתלמיד
עמ' 5

טָבֵל וְלֹא מָל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הָרִי זֶה גֵר, שֶׁפֶן מְצִינּוּ בְּאֲמָהוֹת שֶׁטָבְלוּ וְלֹא מָלוּ.

וְחֻקִּים אוֹמְרִים: טָבֵל וְלֹא מָל, מָל וְלֹא טָבֵל - אֵין גֵר עַד שֶׁיִּמּוֹל וְיִטְבֹּל.

התנאים דנים ביניהם האם גר זקוק גם לטבילה וגם למילה, או שאחת מהן מספיקה. בהסברת מחלוקתם, מדמים התנאים את המקרים הללו להליך שעברו אבותינו ביציאת מצרים. מוכח, אפוא, שההכנות שעם ישראל עשה לקראת יציאת מצרים ומתן תורה, נחשבות להליך גיור לכל דבר.

מקור 4 ומ"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק י"ד הלכה י"א

עפ"י"ם [עובד כוכבים ומזלות] שְׁנַתְּגִיר וְעָבַד שְׁנַשְׁתַּחֲרַר הָרִי הוּא פְּקָטָן שְׁנוֹלָד.

לתלמיד
עמ' 5

9. שמור"פ"ג, ד. פרש"י עה"פ. וראה בארוכה לקו"ש חל"ו ע' 7 ואילך.

10. ראה לדוגמא - סוכה כו, א.

11. מו, א-ב.

12. שם כב, א. וש"נ.

6. מגילה יד, א. וש"נ.

7. ראה שהש"ר פ"ז, ב. סה"מ תרפ"ט ע' 56 ואילך. תו"מ סה"מ תשרי ע' רי ואילך.

וש"נ.

8. שמות ג, יב.

מקור 5 ספר בראשית, פרק ל"ו פסוק ג' בפירוש רש"י

מְצִינֵנוּ בְּאֵדַת מְדָרְשׁ סֵפֶר שְׁמוּאֵל: גִּ' מוֹחֲלִים לָהֶן עֲוֹנוֹתֵיהֶן, גֵּר שְׁנַתְּנִיר, וְהַעֲוָה לְגִדְלָה וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה.

לתלמיד
עמ' 5

בדיני גירות ישנו חידוש מפתיע. גר שמתגייר הופך להיות בריה חדשה כתינוק שזה עתה יצא לאוויר העולם. מכיון שהוא הפך למציאות חדשה ואין הוא אותו אדם שעשה את אותם חטאים – חטאיו מהעבר נמחלים לו, ממילא מובן שהמתגייר הוא כצדיק שאין בו רבב.

נמצאנו למדים, שמכיון שבחג הפסח עם ישראל כולו עבר גיור – נמחלו לכולם עוונותיהם, והם נחשבו כילד שזה עתה נולד, ללא שום עוון ורבב. במילים אחרות, כולם היו במדרגה של צדיקים.

<< הרבי

סוכות – חג של בעלי תשובה

ואילו חג הסוכות - שהוא בחודש השביעי, שנקרא בשם "תשרי", על שם "תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך" [= סלח, הנח וכפר על חובות עמך]¹³ - בא לאחרי עבודת התשובה בעשרת ימי תשובה שתחילתם בראש השנה וסיומם ביום הכיפורים, כולל גם ארבעת הימים שלאחרי זה שהם המשך וסיום לכפרה של יום הכיפורים, ולאחרי זה מתחיל "ראשון לחשבון עוונות", כך, שענינו של חג הסוכות הוא (לא עבודת הצדיקים, כמו חג הפסח, אלא) עבודת בעלי תשובה.

לתלמיד
עמ' 6

אם פסח מסמל את הצדיקים, הרי שחג הסוכות מסמל אדם שעשה תשובה מהעבירות שבידו.

כך זה מבחינה היסטורית. בזמן שבין יציאת מצרים בחג הפסח ועד לחג השבועות – חג מתן תורה, היו בני ישראל במדרגה של צדיקים. אך לאחר מכן הם חטאו בחטא העגל, נענשו, חזרו בתשובה וביקשו מחילה, ורק ביום כיפור הקב"ה מחל להם. אם כן, בזמן חג הסוכות, היו הם במדרגה של בעלי תשובה. וכך גם בכל שנה. בחודש אלול ותחילת תשרי אנו עוסקים בתפילה ובתשובה, ובחג הסוכות אנו במדרגה של בעלי תשובה.

ארבעת המינים של בעלי תשובה

וזהו גם הטעם שדוקא בחג הסוכות מצינו שבני ישראל נחלקים לארבעה סוגים:

בנוסף למצות הישיבה בסוכה בחג הסוכות, נצטוינו בחג זה במצוה נוספת – מצות נטילת ארבעת המינים. נאמר בתורה "ולקחתם לכם... פרי עץ הדר (אתרוג) כפות תמרים (לולב) ענף עץ עבות (הדס) וערבי נחל (ערבה)" – הציווי הוא לקחת את ארבעת הצמחים הללו, לאוגדם יחד ולנענעם בימי חג הסוכות.

לתלמיד
עמ' 6

מהי המשמעות של אגידת ארבעת המינים הללו? מסביר המדרש:

מקור 6 ויקרא ובה פרק ל"ו

פְּרִי עֵץ הָדָר – אֵלוֹ יִשְׂרָאֵל. מָה אֶתְרוֹג זֶה יֵשׁ בּוֹ טַעַם וְיֵשׁ בּוֹ רִיחַ, כִּי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהֶם כְּגִי אָדָם שֵׁיִשׁ בָּהֶם תּוֹרָה וְיֵשׁ בָּהֶם מַעֲשִׂים טוֹבִים.

כַּפֹּת תְּמָרִים – אֵלוֹ יִשְׂרָאֵל. מָה הַתְּמָרָה הַזֹּאת יֵשׁ בּוֹ טַעַם וְאֵין בּוֹ רִיחַ, כִּי הֵם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהֶם שֵׁיִשׁ בָּהֶם תּוֹרָה וְאֵין בָּהֶם מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְעֵנַף עֵץ עָבֹת – אֵלוֹ יִשְׂרָאֵל. מָה הַדָּס יֵשׁ בּוֹ רִיחַ וְאֵין בּוֹ טַעַם, כִּי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהֶם שֵׁיִשׁ בָּהֶם מַעֲשִׂים טוֹבִים וְאֵין בָּהֶם תּוֹרָה.

לתלמיד
עמ' 6

וְעָרְבֵי נֶחֱל – אֱלוֹי יִשְׂרָאֵל. מָה עָרְכָה זֶה אֵין בְּה טַעַם וְאֵין בְּה רִיחַ, כִּי הֵם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בְּהֵם בְּנֵי אָדָם שְׂאֵין בְּהֵם לֹא תוֹרָה וְלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים.

ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם? אלא אמר הקדוש ברוך הוא יקשרו כלם אגדה אחת והן מכפרין אלו על אלו...

המדרש מסביר שאגידת ארבעת המינים יחד מסמלת שהסוגים השונים שבעם משלימים זה את זה. ממדרש זה מצינו גם למדים חידוש נפלא על מעלתו של כל יהודי באשר הוא. כשם שלא ניתן לקיים את מצוות ארבעת המינים בהעדר מין הערבה או כל מין אחר – כך גם עם ישראל ללא מרכיביו השונים הוא עם חסר וכביכול אינו יכול להיקרא "עם ישראל".

<< הרבי

בחג הפסח, שאז נמצאים בני ישראל במעמד ומצב של גר שנתגייר כקטן שנולד דמי - לא מצינו חלוקה לארבעה סוגים, כיון שכל אחד אוחד בהתחלת העבודה, "היום הזה נהיית לעם"¹⁴; אבל בחג הסוכות, לאחר שעברו הענינים הבלתי-רצויים, עד שפעלו שיהיה "סלחתי כדברך" - הרי בעלי תשובה יש חילוקי דרגות, הן ביחס לענין שעליו היתה צריכה להיות התשובה, והן ביחס לשינוי טבעו על ידי העבודה שהורגל בה במשך הזמן, ובהתאם לכך הנה לאחר עבודת התשובה יש בחג הסוכות ארבעה סוגים בבני ישראל, שמרומזים בארבעת המינים אתרוג, לולב, הדס וערבה.

כאשר תינוקות נולדים אין ביניהם הבדל. כולם שווים, קדושים וטהורים באותה רמה. רק לאחר שהם גדלים, עושים טעויות, מתחרטים עליהן ועושים תשובה, או אז יש ביניהם הבדל, בהתבסס על גודל הטעות, עד כמה אמיתית היא התשובה והפעולה הנפשית של בעל התשובה. זה גורם לכך שיש סוגים ורמות שונות בעם ישראל. לכן, בחג הפסח אין מצווה של ארבעת המינים, כי כולם צדיקים, כולם מין אחד כביכול. דווקא בחג הסוכות, כשאנו כבר 'בעלי ניסיון מר' ועושים תשובה, או אז נחלקים אנו לסוגים שונים ויש לנו מצוה לאחד אותם.

כולם מרוצים לפני ה'

אף-על-פי שכולם נמצאים במעמד ומצב של בעלי תשובה, ובאופן של "סלחתי כדברך", כפי שביקש משה רבינו, תכלית הסליחה ומחילה וכפרה, שלכן מרומזים ארבעת המינים בפסוק¹⁵ "אמרתי אעלה בתמר", "אעלה" ראשי תיבות אתרוג ערבה לולב הדס (כמובא בזהר¹⁶ ובתקוני זהר¹⁷), היינו, שהקב"ה אומר שעל ידי ארבעתם (ודוקא על ידי ארבעתם) נעשית אצלו תכלית העליה של "צדיק כתמר יפרח"¹⁸, כמובא במדרש¹⁹ שזה מתייחס לקב"ה, צדיקו של עולם.

הרבי מדגיש שארבעת סוגי האנשים עשו תשובה אמיתית וקיבלו מחילה מהקב"ה, אלא שהם עדיין ברמות שונות לפי גודל העוון והתשובה. הרבי מצטט את הזוהר, ולומד משם על גודל מעלתם של כל בני ישראל בחג הסוכות.

מקור 7 שיר השירים פרק ז' פסוק ט'

אמרתי אעלה בתמר.

הזוהר אומר שהמילה 'אעלה' היא ראשי תיבות - אתרוג, ערבה, לולב, הדס, והפסוק מרמז על מצות ארבעת המינים. מה הפירוש "אעלה בתמר"? במדרש נאמר שהקב"ה מכונה תמר. ואם כן, ה' אומר שארבעת המינים - ארבעת הסוגים השונים של עם ישראל, עולים בתמר - עולים ומתקבלים אצל הקב"ה, וארבעתם מוסיפים, כביכול, שלימות ו'עלייה' בקב"ה עצמו.

לסיכום - חג הפסח מסמל את עבודת הצדיקים וחג הסוכות מסמל את עבודת בעלי התשובה.

17. ת"ג (כט, א).
18. תהלים צב, יג.
19. ויק"ר פ"ל, ט.

14. תבוא כז, ט.
15. שה"ש ז, ט.
16. ח"ג רפג, א.

ג. חג של שמחה

<< הרבי

סוכות – חג שמחתנו

מובא בילקוט²⁰: "בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת", ורק בסיומו ותכליתו, בחג השבועות, "אתה מוצא . . שמחה אחת", ואילו בחג הסוכות - "אתה מוצא שלש שמחות" - ו"בשלשה פעמים זוהי חזקה"²¹, לכל הדעות ובכל הענינים.

לתלמיד
עמ' 8

זו הכלכלה

מקור 8 ילקוט שמעוני, ויקרא, תרנד

אתה מוצא שלש שמחות: פתיב בַּחַג וְשִׂמְחָתָּ בְּחַגְּךָ, וְהֵייתָ אִךְ שִׂמְחָתָּ, וְשִׂמְחָתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים.

לתלמיד
עמ' 8

אָבֵל בְּפֶסַח אֵין אַתָּה מוֹצֵא שְׂכָתוּב בּוֹ אֶפְלוּ שְׂמִיחָה אַחַת. לְמָה? אַתָּה מוֹצֵא שְׂבַעַת יָמִים הַתְּבוּאָה נְדוּנִית וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ אִם עוֹשֶׂה הַשְּׂנָה תְּבוּאָה אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה לְפִיכָךְ אֵין כְּתוּב שֵׁם שְׂמִיחָה.

וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא שְׂאֵין כְּתוּב בְּעֶצְרַת אֶלָּא שְׂמִיחָה אַחַת, דְּכַתִּיב: וְעָשִׂיתָ חַג שְׂבַעַת יָמִים לְה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמְחָתָּ אַתָּה וּבֵיתְךָ. וְלְמָה כְּתוּב בָּהּ שְׂמִיחָה אַחַת? מִפְּנֵי שֶׁהַתְּבוּאָה נִכְנָסֶת בְּפָנִים. וְמָה טַעַם אֵין כְּתוּב שֵׁם שְׂמִיחָתָּ לְפִי שְׂפָרוֹת הָאֵילָן נְדוּנִין.

אָבֵל בְּחַג, שֶׁהַתְּבוּאָה וּפְרוֹת הָאֵילָן בְּפָנִים, לְפִיכָךְ כְּתוּב שְׂלֹשׁ שְׂמִיחָוֹת, וְשִׂמְחָתָּ בְּחַגְּךָ. וְשִׂמְחָתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם. וְהֵייתָ אִךְ שִׂמְחָתָּ.

הילקוט שמעוני מסביר שהסיבה שחג הסוכות שמח יותר הוא תוצאה מהמצב הכלכלי של העם. בפסח נידונים על התבואה, שום דבר עוד לא בטוח, לכן אין שמחה כלל. בחג השבועות כבר קוצרים את התבואה, והשמחה מתחילה, אך בחג הסוכות, הכול התייבש כראוי ומוכנס למחסן, התבואה וגם הפירות, ולכן עם ישראל שמח פי שלושה.

<< הרבי

זו התשובה

ועל פי זה מובן גם הנוסח שקבעו אנשי כנסת הגדולה בנוגע לימים טובים - שאף על פי שכל הימים טובים הם "מועדים לשמחה", מכל מקום, הנוסח "זמן שמחתנו" קבעו (לא בחג הפסח, ואפילו לא בחג השבועות שבו "אתה מוצא . . שמחה אחת", אלא) דוקא בחג הסוכות.

לתלמיד
עמ' 8

וההסברה בזה - שמצד עבודת התשובה אזי השמחה היא גדולה ביותר:

אמרו רבותינו זיכרונם לברכה²² "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין,

20. ילי"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).
21. ראה ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

שנאמר²³ שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק בתחילה ולאחר מכן לקרוב". וכיון שכן, הרי השמחה שלהם היא שלא בערך גדולה יותר.

הקב"ה מברך את כולם בשלום, אך קודם הוא מברך את זה שהיה רחוק והתקרבו, ורק לאחר מכן, הוא מברך את מי שכבר קרוב. מדוע? משום שכשהרחוק מתקרבו, הוא גורם לשמחה מיוחדת.

יש שמחה ויש שמחה

וזהו גם הביאור בפסוק "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות, וישבו בסוכות, כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן . . עד היום ההוא, ותהי שמחה גדולה מאד" - על פי פשוטו של מקרא, שמתייחס לגודל שמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה, שלא היתה כמוה מימי יהושע בן נון:

הרבי מזכיר שהמילים "לא עשו מימי יהושע בן נון" אינן מוסבות על החלק בפסוק המדבר על מצות הסוכה עצמה, (שכביכול לא נעשתה המצוה כלל או שלא נעשתה בהידור), אלא על החלק האחרון בפסוק "ותהי השמחה גדולה מאד" – שמאז ימי יהושע, לא קיימו את מצוות ישיבה בסוכה בשמחה מיוחדת כבזמן עזרא ונחמיה. מדוע דוקא בזמן העלייה השנייה היו העם בשמחה רבה כל כך?

בכניסה לארץ בימי יהושע בן נון, היו בני ישראל במדרגת צדיקים - שהרי כבר "תמו כל אנשי המלחמה גו"²⁴, וזה עתה קיבלו על עצמם את הברית בערבות מואב.

בזמן הכניסה לארץ בימי יהושע, היו בני ישראל בדרגת צדיקים. משום שעובדי העגל ובני דורם כבר מתו, ואילו הם, קיבלו על עצמם רק עכשיו שוב את הברית לפני הכניסה לארץ.

ומובן, ששמחה זו אינה מגעת לשמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה - שכיון שהיתה לאחרי חורבן מקדש ראשון ש"חרב מפני שלושה דברים . . עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים" (כפי שמובא בגמרא במסכת יומא²⁷), ולאחרי כן חזרו בתשובה באופן כזה שפעלו הענין של "ושכנתי בתוכם"²⁸ על ידי זה שבנו את בית המקדש מחדש, וקידשו את הארץ בדוגמת קדושת יהושע - לכן "ותהי שמחה גדולה מאד", שלא בערך לגבי השמחה שהיתה בימי יהושע בן נון.

כעת מובן מדוע השמחה של עולי בבל בחג הסוכות היתה כה גדולה. הנקודה של החג היא חזרה בתשובה. ולכן, כשמדובר על אנשים שמגיעים אחרי תקופה כל כך קשה של חטאים כה חמורים וגלות כה מרה, ואחרי הכול יש להם את הכוח לשנות מסלול, לחזור בתשובה, לעלות לארץ, לבנות את בית המקדש מחדש ולזכות שהשכינה תשרה בו – בוודאי ששמחתם כפולה ומכופלת. ולכן, באותו זמן זה התבטא בפרץ שמחה אדיר הרבה מעבר למה שהיה בעבר.

ולכן, כמתואר בתנ"ך, היה זה חג סוכות שכמותו לא חגגו מעולם מאז הכניסה לארץ.

משיחת שמחת בית השואבה ה'תשכ"ד
הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם כרך ל"ח עמ' 79

אחד המסרים הנלמדים מהשיעור:

במבט ראשון אנו נוטים לשייך את רגש השמחה לאנשים שחיהם הם מסוג 'עבודת הצדיקים', הכל הולך בצורה ישרה וברורה, ללא קשיים נסיונות ונפילות.

25. המשך וככה תרל"ז פ"ע.
26. עקב ח, ד.

22. ברכות לד, ב.
23. ישעי' נו, יט.
24. דברים ב, טז.

כאן אנו למדים שבדיוק להיפך: השמחה הגדולה והאמיתית יותר, היא דוקא נחלתם של בעלי התשובה, 'הרחוק שנהיה קרוב'. וכגודל ההתרחקות, הנפילות וההתמודדות, השמחה על האפשרות להתקרב וההתקרבות בפועל, גדלה ומתעצמת יותר.

דבר זה מתחבר, כמובן, גם לנקודה הנוספת הנזכרת בשיעור, של משמעות אגידת ארבעת המינים יחד, שאפילו אלו שבסוג ה'ערבה', מוסיפים שלימות בשאר חלקי העם, ואין אפשרות להסתפק בשאר ה'מינים' הנוספים. ועוד יותר מכך, שכולם מוסיפים כביכול שלימות ועלייה בקב"ה עצמו.